

ВІДГУК
ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА
на дисертаційну роботу
ТАТАРЧЕНКА Андрія Олександровича
на тему: «Механізм корпоративного розвитку підприємств
агропромислового комплексу в умовах воєнних ризиків та відновлення
економіки», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 051 «Економіка»,
галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Актуальність теми дисертаційної роботи

Повномасштабна війна суттєво змінила умови функціонування аграрного сектору, спричинивши руйнування виробничої та логістичної інфраструктури, втрату активів, дефіцит трудових ресурсів, ускладнення доступу до фінансового капіталу, порушення експортних ланцюгів постачання та посилення інвестиційної невизначеності. За таких умов корпоративний розвиток підприємств АПК набуває стратегічного значення як інструмент забезпечення економічної стійкості, адаптивності, конкурентоспроможності та безперервності господарської діяльності.

Підприємства агропромислового комплексу відіграють базову роль у забезпеченні продовольчої безпеки держави, формуванні експортного потенціалу, розвитку сільських територій та створенні передумов для післявоєнної економічної стабілізації. Водночас традиційні підходи до корпоративного розвитку, орієнтовані переважно на концентрацію капіталу, інтеграційні процеси та розширення масштабів виробництва, виявилися недостатньо ефективними в умовах високої турбулентності зовнішнього середовища. Сучасні виклики потребують формування нових механізмів корпоративного розвитку, що поєднуюватимуть інструменти стратегічного управління, фінансової стійкості, цифрової трансформації, логістичної диверсифікації, ризик-менеджменту, розвитку людського капіталу та впровадження ESG-принципів. Особливої наукової і практичної значущості набуває розроблення комплексного механізму корпоративного розвитку підприємств АПК, здатного забезпечити їх резильєнтність до воєнних і ринкових шоків, підвищити інвестиційну привабливість, зміцнити конкурентні позиції та створити умови для ефективного відновлення

агропромислового виробництва.

З огляду на зазначене, тема дисертаційної роботи Татарченка Андрія Олександровича «Механізм корпоративного розвитку підприємств агропромислового комплексу в умовах воєнних ризиків та відновлення економіки», є гостро актуальною, а поставлені в ній наукові завдання – своєчасними та важливими для національної економіки України.

Зв'язок роботи із науковими програмами, планами, темами

Дисертаційну роботу Татарченка Андрія Олександровича виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт кафедри економіки, підприємництва та готельно-ресторанної справи Центральноукраїнського національного технічного університету за темою: «Механізми підвищення інноваційної конкурентоспроможності підприємств аграрної сфери» (номер державної реєстрації 0123U101568), у межах якої автором сформульовано теоретико-методичні засади корпоративного розвитку підприємств агропромислового комплексу, вивчено вплив воєнних ризиків, логістичних обмежень, цифровізації, інноваційної модернізації та корпоративного управління на їх конкурентоспроможність, а також розроблено науково-практичні рекомендації щодо формування адаптивно-консолідаційного механізму корпоративного розвитку підприємств АПК в умовах воєнних ризиків та відновлення економіки.

Дослідження також включено у виконання наукової теми «Механізм ефективного формування, використання та розвитку кадрового потенціалу вищої освіти регіону» (0110U001586), у рамках якої автором обґрунтовано значення кадрового, управлінського та компетентнісного забезпечення корпоративного розвитку підприємств АПК, визначено роль людського капіталу, професійної підготовки та взаємодії закладів вищої освіти з аграрним бізнесом у підвищенні стійкості, адаптивності та конкурентоспроможності корпоративних аграрних структур.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Сформульовані в дисертації Татарченка А.О. наукові положення, висновки й рекомендації є взаємоузгодженими, базуються на результатах комплексного аналізу, підтверджуються отриманими розрахунками, що

забезпечує високий рівень достовірності отриманих наукових здобутків.

Отримані наукові результати ґрунтуються на використанні офіційних статистичних даних, нормативно-правових актів, аналітичних матеріалів міжнародних організацій, фінансової звітності підприємств агропромислового комплексу, а також сучасних методів економіко-статистичного, фінансово-економічного, структурного, сценарного та інтегрального аналізу.

Достовірність, викладених у дисертації рекомендацій підкріплюється фактами їх впровадження у практичній діяльності ТОВ «Агроресурс-2006», ГО «Кіровоградська обласна сільськогосподарська дорадча служба», Департаменту агропромислового розвитку Кіровоградської обласної державної адміністрації, Департаменту економічного розвитку та торгівлі Кіровоградської обласної державної адміністрації.

Наукова новизна одержаних результатів

У дисертаційній роботі Татарченка А.О. викладено нові наукові результати, які вирішують важливе завдання стосовно формування та впровадження механізму корпоративного розвитку підприємств агропромислового комплексу в умовах воєнних ризиків та відновлення економіки. Найбільш вагомими науковими результатами, які характеризують наукову новизну дисертаційного дослідження та охоплюють теоретичний, методичний, прикладний рівні дослідження, формують цілісну концепцію корпоративного розвитку підприємств АПК, є наступні:

- запропоновано сутнісне трактування корпоративного розвитку підприємств АПК, яке на відміну від існуючих підходів зміщує фокус із кількісного зростання, концентрації капіталу чи реорганізації на безперервний стратегічно керований процес якісно-кількісної трансформації корпоративної структури та базується на поєднанні інституційних, управлінських, адаптаційних характеристик корпоративного розвитку;

- удосконалено концептуальні засади механізму корпоративного розвитку підприємств АПК, які на відміну від існуючих підходів, передбачають розгляд механізму як цілісної адаптивної системи взаємопов'язаних інституційних, організаційно-управлінських, фінансово-економічних, інформаційно-аналітичних, технологічних, кадрових та ESG-інструментів, що забезпечує узгодження інтересів стейкхолдерів та ефективне управління ризиками;

- удосконалено науково-методичний підхід до формування системи

критеріїв оцінки ефективності корпоративного розвитку підприємств АПК, який базується на логічній моделі «фактори → критерії → показники», використанні нормування, вагових коефіцієнтів, інтегрального оцінювання та радарної інтерпретації результатів, що, на відміну від існуючих підходів, забезпечує комплексну оцінку рівня розвитку, адаптивності, стійкості та ефективності корпоративних структур;

- сконструйовано архітектуру механізму корпоративного розвитку підприємств АПК, яка, на відміну від існуючих підходів, акцентує спрямованість із традиційного управління виробничо-фінансовими результатами на інтегроване забезпечення адаптивності та консолідації, а також передбачає взаємодію шести функціональних модулів, що забезпечує підвищення резильєнтності підприємств, їх цифрової зрілості, логістичної стійкості та інвестиційної спроможності в умовах воєнних викликів;

- набули подальшого розвитку наукові положення щодо галузевої специфіки корпоративного розвитку підприємств АПК, які базуються на систематизації ключових галузевих детермінант – земельного фактора, сезонності, природно-кліматичних ризиків, біологічної природи активів, логістичної вразливості, експортної орієнтації, корпоративного управління та ESG-орієнтирів, що дозволяє більш повно враховувати специфіку функціонування аграрного сектору;

- набули подальшого розвитку науково-практичні засади впровадження механізму корпоративного розвитку підприємств АПК у післявоєнному відновленні економіки, які передбачають поєднання сценарного підходу, системи KPI, інтегрального індикатора корпоративного розвитку та моніторингового блоку зворотного зв'язку, що забезпечує практичну реалізацію механізму через кризово-стабілізаційний, адаптивно-відновлювальний та інтеграційно-модернізаційний сценарії та підвищує ефективність управління розвитком корпоративних аграрних структур в умовах післявоєнного відновлення.

Теоретична та практична цінність одержаних результатів та розроблених рекомендацій

Теоретична значущість результатів, викладених у дисертації Татарченка А.О., є суттєвою для розвитку сучасної економічної науки та полягає у поглибленні теоретико-методологічних засад корпоративного розвитку підприємств агропромислового комплексу в умовах воєнних ризиків

і післявоєнного відновлення економіки. У роботі розкрито генезис і розвиток концепції корпоративного розвитку в економічній теорії, систематизовано еволюцію наукових підходів до трактування сутності корпорації, корпоративного управління та корпоративного розвитку, уточнено сутність корпоративного розвитку підприємств агропромислового комплексу з урахуванням специфіки аграрного виробництва, сезонності, ресурсної залежності, вертикальної інтеграції, логістичної вразливості та впливу воєнних ризиків на функціонування корпоративних структур.

Окремим важливим науковим результатом теоретичного характеру є розвиток наукового розуміння економічного механізму в сучасних умовах господарювання. Автором доведено, що в умовах воєнних ризиків, високої турбулентності та потреби післявоєнного відновлення економічний механізм має забезпечувати не лише ефективність у стабільному середовищі, а й адаптивність, антикризову керованість, життєздатність і здатність до відновлення. Таким чином, результативність економічного механізму в сучасних умовах визначається не лише показниками ефективності, а й здатністю системи зберігати функціональність під час шоків і швидко повертатися до траєкторії розвитку.

Частину авторських напрацювань впроваджено у діяльність Департаменту агропромислового розвитку Кіровоградської обласної державної адміністрації (довідка № 01-43/2 від 14.05.2026 р.); Департаменту економічного розвитку та торгівлі Кіровоградської обласної державної адміністрації (довідка № 21-01-13/668/0.21 від 02.07.2026 р.); ТОВ «Агроресурс-2006» (довідка № 29/05-26 від 29.05.2026 р.); ГО «Кіровоградська обласна сільськогосподарська дорадча служба» (довідка № 2 від 28.04.2026 р.).

Результати дисертаційного дослідження використовуються в освітньому процесі Центральноукраїнського національного технічного університету під час викладання навчальних дисциплін «Соціальна відповідальність та сталий розвиток», «Механізми регулювання праці та зайнятості», «Стратегічний та інноваційний розвиток соціально-економічних систем», «Сталий розвиток аграрного підприємства» (довідка № 33-15/1149 від 15.04.2026 р.).

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в опублікованих працях

Основні положення та найважливіші результати дисертаційної роботи

опубліковано у 7 наукових працях загальним обсягом 5,05 друк. арк., з яких особисто автору належить 5,05 друк. арк. Серед них: 3 статті – у наукових фахових виданнях України, 1 розділ – у колективній монографії, 3 праці – у матеріалах міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій.

Кількість, обсяг і якість опублікованих праць відповідають встановленим вимогам та забезпечують здобувачеві право на публічний захист дисертаційної роботи.

Дотримання норм академічної доброчесності

У процесі ознайомлення з матеріалами дисертації Татарченка Андрія Олександровича, а також аналізу його наукових публікацій за темою дослідження не виявлено ознак порушення принципів академічної доброчесності, зокрема академічного плагіату, фабрикації чи фальсифікації результатів. Усі використані в роботі наукові положення, концепції, статистичні та аналітичні матеріали відповідним чином супроводжуються посиланнями на першоджерела, що свідчить про дотримання автором вимог наукової етики.

Дискусійні моменти та зауваження до дисертаційної роботи

Загалом позитивно оцінюючи дисертаційну роботу Татарченка Андрія Олександровича, слід зауважити, що окремі аспекти дисертації викликають наукову дискусію й потребують уточнення або подальшого розвитку:

1. Воєнні чинники та стійкість інтегрованих структур. На с. 120-134 автор обґрунтовує залежність економічної стійкості підприємств АПК від рівня вертикальної інтеграції, диверсифікації та організаційної зрілості. Водночас цей висновок доцільно було б посилити порівняльною систематизацією фактичного впливу війни на досліджувані компанії: втрат активів, змін виробничої географії й логістики, експортних обмежень, зростання витрат та застосованих адаптаційних рішень. Це дало б змогу чіткіше відокремити вплив інтегрованості від інших чинників стійкості, зокрема масштабу підприємства, географічної диверсифікації, структури доходів і доступу до фінансування, а також конкретизувати типи корпоративного розвитку в умовах воєнних ризиків.

2. Стійкість результатів інтегрального оцінювання. На с. 144-147 і 159-160 обґрунтовано нормування показників, визначення ваг та розрахунок

інтегрального індикатора K1-K9, однак рекомендованим було б додатково перевірити стійкість отриманих результатів за альтернативних систем ваг і способів нормування, оскільки сам автор визнає чутливість інтегральної оцінки до цих параметрів.

3. Адаптація механізму до підприємств різного масштабу. На с. 120-133 емпіричний аналіз здійснено переважно на матеріалах великих аграрних корпоративних структур, тоді як на с. 148-149 і 210 зазначено можливість адаптації механізму до масштабу підприємства та підвищену вразливість малих і середніх суб'єктів, тому доцільно конкретизувати спрощену конфігурацію K1-K9 та інструментів механізму для таких підприємств.

4. Інформаційне забезпечення та доступність даних. На с. 120-131 порівняльні розрахунки базуються на консолідованій звітності підприємств за міжнародними стандартами, тоді як запропоновані на с. 192-195 KPI потребують даних ERP, TMS, GIS, HRIS, казначейської та внутрішньої управлінської звітності, у зв'язку з чим бажано чіткіше визначити порядок роботи з відсутніми, неповними або конфіденційними даними.

5. Наочність практичного алгоритму. З огляду на значну кількість сценаріїв, функціональних модулів, KPI та організаційних інструментів практичне сприйняття результатів посилило б подання компактного узагальненого алгоритму за логікою «умови застосування – відповідальні суб'єкти – необхідні ресурси – контрольні KPI – управлінське рішення».

Окреслені дискусійні моменти в цілому не знижують теоретико-методичної цінності, наукової новизни та практичного значення результатів дослідження, а також не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Татарченка Андрія Олександровича на тему: «Механізм корпоративного розвитку підприємств агропромислового комплексу в умовах воєнних ризиків та відновлення економіки» є завершеним, комплексним, цілісним, самостійним науковим дослідженням.

Дисертація виконана на актуальну тему, відзначається науковою новизною, має теоретичну і практичну цінність. Зміст та структура дисертаційної роботи повністю розкривають тему дослідження.

Опубліковані наукові праці повною мірою відображають зміст дисертації та основні результати проведеного дослідження.

Теоретична обґрунтованість, достовірність отриманих результатів, наукова новизна, дають підстави для висновку про те, що дисертація відповідає встановленим вимогам нормативних документів щодо оформлення та змісту дисертаційних робіт на здобуття ступеня доктора філософії, зокрема Постанові КМУ № 44 від 12.01.2022 р. «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (зі змінами та доповненнями), а її автор, Татарченко Андрій Олександрович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка», галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки».

Офіційний опонент:

**доктор економічних наук, професор,
проректор з науково-педагогічної діяльності
Приватного закладу вищої освіти
«Східноєвропейський університет
імені Рауфа Аблязова»**

Олексій ГУЦАЛЮК